

ให้โยคะมาช่วยดูแลหัวใจกันเถอะ

รวบรวม/เรียบเรียงโดย นางสิริพิมล อัญชลีสังกาศ

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

กองการแพทย์ทางเลือก กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

บทนำ

ในปัจจุบันทุกวันนี้ ผู้คนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการใช้ชีวิตแบบรีบเร่ง ขาดการออกกำลังกาย การสูบบุหรี่ การดื่มกาแฟ และเครื่องดื่มชูกำลังในปริมาณที่มากเกินไป การบริโภคอาหารที่มีไขมัน แป้ง น้ำตาลในปริมาณสูงเป็นประจำ ความเครียดและการพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมของร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ โดยเฉพาะโรคหัวใจ ซึ่งไม่สามารถรู้ล่วงหน้าได้ว่าจะเกิดเมื่อไร เราควรหันกลับมาดูแลเอาใจใส่กับสุขภาพร่างกายและจิตใจของเราให้มากขึ้น

หัวใจ¹

มีขนาดประมาณเท่ากำปั้นของเจ้าของ ทำงานไม่มีเวลาหยุดพัก ตั้งแต่เจ้าของเกิดจนกระทั่งตาย ประกอบด้วยกล้ามเนื้อและปกล้อมด้วยเยื่อหุ้มหัวใจ ภายในมีระบบไหลเวียนเลือดทำหน้าที่สูบฉีดเลือดที่มีปริมาณออกซิเจนสูงไปเลี้ยงส่วนต่างๆของร่างกายผ่านทางหลอดเลือดแดง และรับเลือดที่มีปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์สูงจากส่วนต่างๆกลับเข้าสู่หัวใจทางหลอดเลือดดำ และส่งไปฟอกที่ปอด ก่อนจะรับเลือดที่ถูกฟอกแล้วกลับเข้าสู่กระบวนการไหลเวียนเลือดต่อไป หากเส้นเลือดเกิดตีบหรืออุดตัน กล้ามเนื้อนั้นไม่ทำงาน เจ้าของอาจถึงแก่เสียชีวิตได้ ควรที่ผู้เป็นเจ้าของจะต้องดูแลเอาใจใส่สุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ไม่ว่าจะด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การเลือกรับประทานอาหาร งดสูบบุหรี่ ฝอยคลายความเครียด เป็นต้น

โรคหัวใจ² (Heart Disease หรือ Cardiovascular disease)

ภาวะความผิดปกติและโรคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการทำงาน และส่วนประกอบเกี่ยวกับหัวใจทั้งหมด ซึ่งสามารถเกิดจากทั้งปัจจัยภายในร่างกาย เช่น โรคแทรกซ้อนอื่นๆ อาการบาดเจ็บหรือความผิดปกติของอวัยวะอื่น และปัจจัยภายนอกในร่างกาย เช่น พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การรับสารเคมีต่างๆเข้าร่างกาย

¹ ระบบไหลเวียนเลือด. สืบค้นจาก www.honestdocs.co/อยู่ดีกินดี>สุขภาพแบบองค์รวม>ระบบไหลเวียนเลือด

² ความหมายของโรคหัวใจ. สืบค้นจาก www.honestdocs.co/สุขภาพ>มะเร็งและโรคร้าย

สาเหตุของโรคหัวใจ

1. ปัจจัยเสี่ยงที่ไม่สามารถควบคุมได้

- * อายุ : โดยปกติแล้ว ความเสี่ยงของโรคหัวใจจะเพิ่มขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น
- * พันธุกรรม : ผู้ที่มีประวัติครอบครัวเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ
- * เพศ : ผู้ชายจะมีความเสี่ยงต่อโรคหัวใจมากกว่าผู้หญิงก่อนวัยหมดประจำเดือน

2. ปัจจัยเสี่ยงที่สามารถควบคุมได้

- * การสูบบุหรี่ : ผู้ที่สูบบุหรี่จะมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจมากกว่าผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ 2 - 4 เท่า สารที่อยู่ภายในบุหรี่จะทำให้เซลล์ที่เยื่อบุผนังหลอดเลือดเสื่อม ทำให้หลอดเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจตีบตัน ซึ่งนำไปสู่ภาวะกล้ามเนื้อหัวใจตาย
- * โรคความดันโลหิตสูง : การปล่อยให้ความดันโลหิตสูงอยู่เป็นเวลานาน ๆ จะทำให้หัวใจทำงานหนักขึ้นเพื่อสูบฉีดเลือดมาเลี้ยงร่างกาย กล้ามเนื้อหัวใจจะหนาขึ้น หัวใจจะโตขึ้น หลอดเลือดตีบแข็งและอุดตัน กล้ามเนื้อหัวใจตาย และนำไปสู่ภาวะหัวใจล้มเหลวในที่สุด
- * ระดับไขมันในเลือด : ผู้ที่มีระดับไขมันแอลดีแอล โคเลสเตอรอลสูง จะทำให้ผนังหลอดเลือดหนาตัวขึ้น และหลอดเลือดตีบแคบลง เลือดไหลเวียนน้อยลง ในที่สุดหลอดเลือดหัวใจก็อุดตันและเกิดกล้ามเนื้อหัวใจตาย
- * โรคเบาหวาน : เบาหวานจะทำให้หลอดเลือดที่ไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ เสื่อมลง
- * การไม่ออกกำลังกาย : การเคลื่อนไหวร่างกายน้อย ไม่ออกกำลังกายให้เพียงพอ จะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ

อาการของโรคหัวใจ

- * เหนื่อยและอ่อนเพลียง่าย : เหนื่อยง่าย หรืออาจรู้สึกเหนื่อยมากผิดปกติ ถึงแม้จะออกกำลังกายเพียงเล็กน้อย หรือทำกิจกรรมที่ไม่ได้ออกแรงมาก
- * เจ็บหน้าอกหรือแน่นหน้าอก : หายใจอึดอัด และแน่นบริเวณกลางหน้าอก เหมือนมีของหนักมาทับอยู่บนอกตลอดเวลา และอาจรู้สึกเจ็บหน้าอกรุนแรงถึงขั้นรู้สึกเหมือนถูกมีดแทง
- * ภาวะหัวใจล้มเหลว : จะมีอาการเหนื่อยเมื่อยง่าย หายใจไม่สะดวกและรู้สึกอ่อนเพลียอยู่เกือบตลอดเวลา บวมตามเท้า และขาเนื่องจากภาวะคั่งน้ำและเกลือ
- * ใจสั่น หัวใจเต้นผิดจังหวะ : หัวใจเต้นอาจเร็วถึง 150-250 ครั้งต่อนาที ทำให้เหนื่อยง่าย สั่น และหายใจไม่ทัน
- * เป็นลมหมดสติ : การเต้นของหัวใจที่ไม่สม่ำเสมอ เลือดไปเลี้ยงสมองไม่เพียงพอ ทำให้หน้ามืดเป็นลมได้
- * หัวใจหยุดเต้นกะทันหัน : ชักเกร็งกระตุก หมดสติ และหยุดหายใจกะทันหัน ภาวะนี้ถือเป็นสัญญาณที่ชัดเจนเกี่ยวกับความผิดปกติของหัวใจ

การป้องกันการเกิดโรคหัวใจ

1. ไม่สูบบุหรี่
2. ควบคุมน้ำหนักตัว
3. รักษาระดับไขมันในเลือด
4. รักษาระดับความดันโลหิต
5. ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด
6. เลือกรับประทานอาหาร ทั้งปริมาณอาหาร และ ชนิดของอาหาร
7. ออกกำลังกายอย่างน้อยให้ได้ 30 นาทีต่อครั้ง สัปดาห์ละ 3-5 วัน

ความเข้าใจเกี่ยวกับโยคะ³

โยคะเป็นศาสตร์ว่าด้วยการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมทั้งร่างกาย จิตใจ และการบำบัดรักษาไปพร้อมๆ กัน ประกอบด้วยเทคนิคหลายๆอย่าง การฝึกโยคะเป็นการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ประกอบกับการหายใจและจิตที่สงบนิ่งขณะที่เคลื่อนไหว การฝึกโยคะเป็นการยืดเหยียดอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ข้อต่อต่างๆ เป็นการทำให้ร่างกายของเราคงอยู่ในสภาวะที่ควรจะเป็นตามธรรมชาติ

สิ่งสำคัญที่สุดของโยคะคือการฝึกทำอย่างสม่ำเสมอ

ลักษณะของการทำโยคะ :

1. ก้มตัวไปข้างหน้า
2. แอนตัวไปข้างหลัง
3. บิดตัว
4. เอียงตัวไปทางด้านข้าง
5. ฝึกรักษาสสมดุล
6. กลับทิศทาง กลับบนลงล่าง

ประเภทของโยคะ :

1. โยคะเพื่อสมาธิ เป็นอิริยาบถที่ทำให้ร่างกายตั้งตรงได้อย่างมั่นคง เช่น ท่านั่งเพชร
2. โยคะเพื่อสุขภาพกาย เป็นอิริยาบถในท่านั่ง นอนและยืน การยืดเหยียดร่างกายแล้วนั่ง ทำให้กล้ามเนื้อต่างๆแข็งแรง เส้นเอ็น กระดูกสันหลังมีความยืดหยุ่น กระตุ้นการทำงานของอวัยวะสำคัญในช่องท้อง ช่องทรวงอก
3. โยคะเพื่อการผ่อนคลาย เป็นอิริยาบถในท่านอน เช่น ท่าศพ ท่าจระเข้

---

³ที่มา: สิริพิมล อัญชลิสังกาศ 2551. โยคะเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน. กองการแพทย์ทางเลือก

หลักในการฝึกโยคะ :

1. สบาย ฝึกโยคะด้วยความรู้สึกสบาย ไม่เกร็ง
2. นิ่ง อยู่ในท่าโยคะอย่างมั่นคง นิ่ง สงบ
3. ใช้แรงแต่น้อย ไม่หักโหม
4. มีสติ กำหนดรู้ตัวอยู่ทุกขณะ

ข้อควรระวังในการทำอาสนะ

อย่าฝึกจากตำราเพียงอย่างเดียว การฝึกกับครูก็เป็นสิ่งจำเป็น ตลอดการฝึกอาสนะ ควรเป็นไปทีละขั้น ๆ อย่างช้า ๆ นุ่มนวล ทั้งตอนเข้าและตอนออกจากท่า พยายามคงในตำแหน่ง สุดท้ายไว้สักครู่ โดยไม่ฝืน อย่าโหมเกินขีดจำกัดของตน หลังอาสนะแต่ละท่า ควรพักในท่าศพ ในการฝึกโยคะ อย่างกังวลกับการหายใจ การหายใจเป็นกระบวนการธรรมชาติที่ร่างกายจัดปรับไปตามสภาพ

เวลา

เวลาที่เหมาะสมในการฝึกโยคะ คือ ตอนเช้า จิตใจปลอดโปร่ง ควรฝึกโยคะเป็นประจำ ทุกวัน ๆ ละ 45 นาที ต่อด้วยการฝึกหายใจ 15 นาที

สถานที่

สถานที่ฝึกโยคะควรเป็นที่สงบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก เป็นกิจกรรมที่ใช้พื้นที่น้อยมาก

ลำดับในการทำโยคะ

เตรียมความพร้อมของร่างกาย ฝึกท่าโยคะ ฝึกหายใจ ปิดท้ายด้วยสมาธิ

อาหาร

การทานอาหารเพียง $\frac{3}{4}$ ของกระเพาะอาหาร พื้นที่ $\frac{1}{4}$ ที่เหลือนั้นไว้เพื่อให้กระเพาะอาหาร ทำการย่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกโยคะควรเว้นช่วงห่างจากมื้ออาหารอย่างน้อย 2 ชั่วโมง

การแต่งกาย

ควรใส่เสื้อผ้าหลวม สบาย ไม่ใส่เครื่องประดับและแว่นตา

ผู้ป่วย

หลีกเลี่ยงท่าที่จะกระทบต่ออาการที่เราเป็นอยู่ ทั้งนี้ขึ้นกับความเห็นของแพทย์และตัวผู้ป่วย

โยคะกับกีฬาอื่นๆ

การฝึกโยคะทำให้ร่างกายแข็งแรงและมีสมาธิเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการเล่นกีฬา แม้ว่าการฝึกอาสนะไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมคนไปสู่การเป็นนักกีฬา แต่อาสนะกับกีฬาก็ไปด้วยกันได้ดี อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของอาสนะกับการเล่นกีฬาต่างกัน หัวใจของนักกีฬาคะเต็นเร็ว ขณะที่การฝึกโยคะไม่มีผลดังกล่าว จึงควรเว้นช่วงเวลา 30 นาที ระหว่างการเล่นกีฬากับการฝึกโยคะ

ข้อจำกัดของสตรี

ในช่วงมีประจำเดือนแรงกดจากท่าอาสนะอาจกระทบกระเทือนต่ออวัยวะของระบบสืบพันธุ์ ผู้หญิงมีครรภ์จะต้องปรึกษาผู้เชี่ยวชาญก่อน

คุณประโยชน์ของโยคะ⁴

โยคะเป็นวิธีการฝึกกาย จิต ให้เป็นหนึ่งเดียว ให้ทำหน้าที่สัมพันธ์กันจนเกิดศักยภาพสูงสุด ก่อให้เกิดมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

ด้านเสริมสร้างสุขภาพกาย

การฝึกโยคะ เป็นการยืดเหยียดอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ข้อต่อ หลอดเลือดรวมทั้งเส้นประสาท การฝึกโยคะในท่าต่างๆ มีผลต่ออวัยวะทุกระบบของร่างกาย ทำให้เกิดความอ่อนตัว ความแข็งแรง และเกิดการเปลี่ยนแปลงแรงดันในอวัยวะภายในช่องท้อง ได้แก่ ลำไส้ ตับ ตับอ่อน กระเพาะอาหาร และในช่องอก ได้แก่ ปอด หัวใจ หลอดเลือด เส้นประสาท และต่อมน้ำเหลือง ทำให้การทำงานของอวัยวะและระบบต่างๆของร่างกาย ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านเสริมสร้างสุขภาพจิต

ท่าโยคะทั้งหมดที่เราฝึก เป็นการเคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ประสานลมหายใจเข้าออกและจิตสงบ ในขณะที่เคลื่อนไหว ช่วยให้เรามีสติอยู่กับการกระทำตลอดเวลา ในความนิ่งสงบ ทำให้เกิดการผ่อนคลาย เบา สบาย และมีความสุข ลดความวิตกกังวล ความเหนื่อยล้า มีผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต เป็นการจัดการกับความเครียด อันเป็นสาเหตุหนึ่งของโรคหัวใจได้ด้วย

---

⁴ ที่มา : สิริพิมล อัญชลีสังกาศ 2551. คู่มือโยคะวัยรุ่น สำหรับฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง. กองการแพทย์ทางเลือก

การนำวิถีทางโยคะไปใช้ในการดำเนินชีวิต ⁵

1. การฝึกโยคะ การยืดเหยียดส่วนต่างๆของร่างกาย อย่างนุ่มนวล ไม่หักโหม ข้อต่อ กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย มีความยืดหยุ่นแข็งแรง ช่วยให้ระบบต่างๆ ในร่างกายของเราทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังช่วยผ่อนคลายความเครียด

2. การหายใจแบบโยคะ การหายใจเข้าที่ลึกและช้าๆ ช่วยให้ร่างกายได้รับออกซิเจน อย่างเต็มที่และปริมาณสูง เมื่อหายใจออกคาร์บอนไดออกไซด์จะถูกขับออกจนหมด และยังช่วยทำให้จิตใจผ่อนคลาย ร่างกายและจิตใจนิ่งสงบ

3. การผ่อนคลายที่เหมาะสม การผ่อนคลายเป็นการเพิ่มพลังให้แก่ร่างกายและจิตใจ เทคนิคการผ่อนคลายแบบโยคะ จะช่วยผ่อนคลายทุกส่วนของร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า

4. การจัดอาหารให้เหมาะสม เน้นอาหารจากธรรมชาติ เช่น พืชผักสด ผลไม้ต่างๆ หลีกเลี่ยงอาหารที่มีไขมันสูง เนื้อสัตว์ติดมัน

5. การทำสมาธิและการคิดในทางสร้างสรรค์ การฝึกสมาธิบ่อยๆ ทำให้ใจสงบ ทำกิจกรรมต่างๆได้อย่างมีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น สมาธิช่วยระงับความโกรธ ความฟุ้งซ่าน รำคาญใจ ได้พบกับความสุขภายใน

‘ให้โยคะมาช่วยดูแลหัวใจกันเถอะ’

การฝึกโยคะ

เป็นที่ทราบกันแล้วว่าโยคะ มีเทคนิคต่าง ๆ ในการฝึกมากมาย การฝึกให้ถูกต้องและรับ ประโยชน์สูงสุดจากการฝึก ควรได้รับการเรียนจากครูสอนที่มีทักษะในการสอนที่ถูกต้อง และ ก่อนฝึกผู้เรียนจะต้องทราบเป้าหมายในการฝึกของแต่ละเทคนิค และประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึก เทคนิคต่าง ๆ ของโยคะ หลักในการฝึกโยคะคือ ใช้ความรู้สึกเป็นตัวนำ ปิดประสาทสัมผัสทั้งห้า พัฒนาการรับรู้ ความเป็นไปภายใน มีสติมองย้อนกลับเข้าสู่ภายในและสงบ การฝึกโยคะไม่ได้เป็น เพื่อการเปรียบเทียบ แข่งขันใด ๆ กำหนดรู้กับผลของอาสนะที่มีต่อเราทั้งกายและใจ แม้ว่าการ ฝึกโยคะนั้นมีผลดีต่อผู้ฝึก แต่หากมีปัญหาด้านสุขภาพควรปรึกษาแพทย์เสียก่อน

⁵ ที่มา : แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ 2542. โยคะเพื่อพัฒนาร่างกายและจิตใจ : หน้า 27- 28

⁶ ที่มา : สิริพิมล อัญชลีสังภาต 2551. โยคะเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน. กองการแพทย์ทางเลือก

การเตรียมร่างกายก่อนฝึกโยคะ

การบริหารข้อต่อต่างๆ เป็นเทคนิคง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อนเหมาะกับทุกคน

การบริหารข้อต่อส่วนต่างๆ ให้มีสติรู้อยู่กับความรู้สึกของข้อต่อต่างๆที่กำลังบริหารอยู่

1. การบริหารข้อต่อส่วนล่าง

ท่าเตรียม นั่งในท่าพับก เขยียดขาไปด้านหน้า เอนตัวไปด้านหลังเล็กน้อย ฝ่ามือยันตัวไว้

* ขอนิ้วเท้า งูมนิ้วเท้าจนสุด จากนั้นเหยียดกางนิ้วเท้าจนถึง ขยับเฉพาะนิ้วเท้าเท่านั้น
ทำ 10 รอบ

* ข้อเท้า เหยียดข้อเท้า งูมฝ่าเท้าลงจนหลังเท้าตึง ดึงเท้ากลับจนน่องตึง ทำ 10 รอบ
จากนั้น หมุนข้อเท้า ให้ข้อเท้าเป็นจุดศูนย์กลาง ค่อยๆหมุนเท้า เป็นวงกลม ตามเข็มนาฬิกา
และทวนเข็มนาฬิกา อย่างละ 10 รอบ

* ข้อเข่า ชั้นเข่าข้างหนึ่ง ใช้มือรวบหน้าแข้งดึงเข้าชิดลำตัว แล้วเหยียดขาคืนกลับ ทำทีละ
ข้างๆละ 10 รอบ แล้วดึงต้นขามาแนบชิดลำตัว เอามือสอดไว้ใต้เข่า ปลายขาห้อยไว้ ให้เข่า
เป็นจุดศูนย์กลาง วาดปลายเท้าเป็นวงกลม หมุนขาส่วนล่างตามเข็มนาฬิกาและทวนเข็มนาฬิกาอย่างละ
10 รอบ แล้วทำสลับที่ขาอีกข้าง

* ข้อสะโพก ประคบฝ่าเท้าทั้งสองเข้าหากัน ดึงส้นเท้าเข้าชิดลำตัว มือรวบปลายเท้าไว้
ขยับเข่าทั้งสองข้างขึ้นลง ทำ 20 รอบ สุดท้ายเอามือกดเข่าทั้งสองลงให้ชิดพื้นมากที่สุด

2. การบริหารเอว นอนหงาย ชั้นเข่าทั้งสอง กางแขนทั้งสองเสมอไหล่ คว่ำฝ่ามือ ค่อยๆลดเข่า
ทั้งสองลงข้างซ้าย พร้อมบิดลำตัว หันหน้าไปทางขวา นิ่งไว้สักครู่ จึงคืนกลับ แล้วทำสลับข้าง
ทำ 2-3 รอบ

3. การบริหารข้อต่อส่วนบน

* ขอนิ้วมือ กางนิ้วมือเต็มที่ แล้วกำหมัดให้นิ้วโป้งอยู่ในหมัด ทำ 10 รอบ

* ข้อมือ เหยียดแขนตรง ตั้งฝ่ามือขึ้น แล้วพับฝ่ามือลง ทำ 10 รอบ แล้วเหยียดแขนตรง
กำหมัดหลวมๆ แล้วหมุนหมัดเป็นวงกลมตามเข็มนาฬิกาและทวนเข็มนาฬิกา อย่างละ 10 รอบ

* ข้อศอก เหยียดแขนตรง พับข้อศอกจนนิ้วมือแตะไหล่ แล้วเหยียดแขนออกสุด ทำ 10 รอบ แล้วยกแขนขึ้น นำฝ่ามือซ้ายไปรองใต้ศอกขวา ให้ข้อศอกเป็นจุดศูนย์กลาง วาดมือเป็นวงกลม หมุนตามเข็มนาฬิกา และทวนเข็มนาฬิกา อย่างละ 10 รอบ จากนั้นทำสลับข้าง

* ข้อไหล่ ปล่อยมือวางข้างลำตัว ค่อยๆยกไหล่ขึ้น แล้วลดไหล่ลง ทำ 3 รอบ จากนั้น พับข้อศอก นำมือแตะไหล่ ปิดศอกเข้าชิดกัน วาดศอกเป็นวงกลม ให้ไหล่เป็นจุดศูนย์กลาง วาดศอกขึ้นด้านบนแล้วอ้อมไปด้านหลัง 3 รอบ แล้ววาดศอกย้อนทิศทางลงล่าง แล้วจึงอ้อมมา ด้านหน้าอีก 3 รอบ

* บริหารคอ ทิศทางแรก หันหน้าซ้าย-ขวา ทิศทางที่สอง เอียงศีรษะซ้าย - ขวา ทิศทางที่สาม เงยและก้มคอ ทำอย่างละ 1-2 รอบ

ทำโยคะพื้นฐานที่ควรฝึกทุกวัน

การฝึกโยคะ ต้องทำด้วยการใช้ความพยายามให้น้อยที่สุด จิตใจรับรู้อยู่ในความรู้สึกที่เกิดขึ้น

1. ทำโยคะเพื่อการผ่อนคลาย

1.1 ท่าศพอาสนะ

* **ขั้นตอนการฝึก :** นอนหงาย กางขา เท้าห่างกันประมาณ 1 ฟุต แขนวางข้างลำตัว ฝ่ามือ มีสติอยู่ที่ส่วนต่างๆของร่างกาย กำหนดความรู้สึกผ่อนคลาย ที่อวัยวะนั้นๆ ไล่ไปที่ละส่วน จนครบตลอดทั่วทั้งร่างกาย

* **ประโยชน์ :** ช่วยผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ

1.2 ท่าจระเข้

* **ขั้นตอนการฝึก :** นอนคว่ำ ขากางออกเท้าห่างกันประมาณ 2 ฟุต ปลายเท้าชี้ออก รวบแขน มือโอบไหล่ พักศีรษะที่ปลายแขน ทำผ่อนคลายสำหรับกลุ่มอาสนะในท่านอนคว่ำ

* **ประโยชน์ :** ระบบย่อยอาหารทำงานได้ดีขึ้น

2. ทำโยคะเพื่อการเสริมสร้าง

2.1 ท่างู

* **ขั้นตอนการฝึก :** เริ่มจากท่าจระเข้ รวบขาชิดกัน แขนชิดลำตัว ฝ่ามือ คางจรดพื้น ยกแขนเสมอและชิดทรวงอก หน้าผากจรดพื้น ศอกตั้งขึ้น ค่อยๆยกขึ้นอย่างช้าๆตามลำดับ จากหน้าผาก ศีรษะ ไหล่และทรวงอก

* **ประโยชน์** : บริหารกล้ามเนื้อหลังส่วนบน เพิ่มความยืดหยุ่นของกระดูกสันหลัง และกदनวดช่องท้อง ลดกรดในกระเพาะอาหาร ช่วยการขับถ่าย

2.2 ท่าตักแตน

* **ขั้นตอนการฝึก** : จากท่าจระเข้ ยกขาขึ้นช้าๆ ไม่งอเข่า ทีละข้าง สลับกัน สูดทำย ยกขาทั้งสองข้างขึ้นพร้อมกัน

* **ประโยชน์** : บริหารกล้ามเนื้อหลังส่วนล่าง กदनวดช่องท้อง กระตุ้นการทำงานของระบบขับถ่าย

2.3 ท่าคันไถครึ่งตัว

* **ขั้นตอนการฝึก** : จากท่าศพ รวบขาชิดกัน แขนชิดลำตัว คว่ำฝ่ามือ ยกขาทีละข้างไม่งอเข่า จนถึง 30 องศา , 60 องศา และสูงสุดเท่าที่ทำได้ แต่ไม่เกิน 90 องศา แล้วสลับทำอีกข้าง แล้วยกขาทั้ง 2 ข้างพร้อมกัน ทำเช่นเดียวกัน

* **ประโยชน์** : สร้างความแข็งแรงให้กับกล้ามเนื้อหน้าท้อง สะโพก บริหารอวัยวะในช่องท้อง ช่วยการทำงานของระบบย่อยอาหาร และระบบขับถ่าย การไหลเวียนของเลือดบริเวณขาดีขึ้น

2.4 ท่าเหยียดหลัง

* **ขั้นตอนการฝึก** : จากท่านั่งพัก รวบขาชิด หลังตั้งตรง พับเข่าข้างหนึ่ง ฝ่าเท้าไปชิดต้นขา สันเท้าชิดต้นขาด้านใน ยกมือทั้งสองข้าง ค่อยๆเหยียดหลัง ลดตัวลง เอามือรวบที่ขา ลดทรวงอก ศีรษะ หน้าผากจรดขา

* **ประโยชน์** : เป็นการยืดเส้นเอ็น กล้ามเนื้อตลอดส่วนหลังของร่างกาย ทั้งบริเวณขาหลัง และคอ เป็นการกदनวดอวัยวะในช่องท้อง

2.5 ท่าคีม

* **ขั้นตอนการฝึก** จากท่านั่งพัก รวบขาชิด หลังตรงค่อยๆเหยียดหลัง ลดแผ่นหลังลงจนสุด มือจับไว้ที่ขา ลดทรวงอกลง แล้วจึงลดศีรษะลง

* **ประโยชน์** : เป็นการเหยียดอวัยวะบริเวณส่วนหลังทั้งหมด และ กदनวดอวัยวะในช่องท้อง

2.6 ท่านั่งเพชร

* **ขั้นตอนการฝึก** : จากท่านั่งพัก รวบขาชิด หลังตรง พับเข่าทีละข้าง แปะสันเท้า วางกันไว้บริเวณสันเท้า ปลายนิ้วเท้าชิดติดกัน หลังตรง มือวางบนเข่า

* **ประโยชน์ :** อวัยวะรอบกระดูกเชิงกรานแข็งแรง ช่วยระบบย่อยอาหาร
เอื้อต่อความสงบ การนั่งสมาธิ

2.7 ท่าโยคะมุทรา

* **ขั้นตอนการฝึก :** นั่งในท่าวัชระ กำหมัดวางที่บริเวณขาพับ ค่อยๆเหยียดหลัง
ลดตัวลงช้าๆ แล้วลดทรวงอก สูดทำยลดศีรษะลงจรดพื้น

* **ประโยชน์ :** เป็นการกดนวดอวัยวะภายในท้องอย่างเต็มที่ ทำให้เลือดไหลเวียนไปเลี้ยง
ศีรษะได้เป็นอย่างดี สมองแจ่มใส เสริมสร้างความแข็งแรงของหลอดเลือดใหญ่ที่โคนขา

2.8 ท่าบิตสันหลัง

* **ขั้นตอนการฝึก :** จากท่านั่งหลังตรง ซันเข้าซ้าย สันเท้าซ้ายเสมอเข้าขวา มือซ้ายยันหลัง
ตั้งหลังตรง ข้อศอกขวาคร่อมเข้าซ้าย ศอกขวาดันต้นขาซ้ายแนบเอว เข็มหัวท้อง
แล้วบิดตัวไปทางซ้ายตามลำดับ จากเอว ไหล่ และศีรษะ ทำสลับข้าง

* **ประโยชน์ :** เป็นการสร้างความยืดหยุ่นให้กระดูกสันหลัง กระตุ้นระบบประสาทตลอดแนว
กระดูกสันหลัง บริหารช่องท้อง บริหารคอและสายตา

2.9 ท่ากงล้อ

* **ขั้นตอนการฝึก :** ยืนหลังตรง สันเท้าชิด ยกแขนซ้ายทางด้านข้างลำตัว แขนขวานกับพื้น
แขนขวาแนบลำตัว หายใจเข้ามือซ้าย ยกแขนต่อให้ต้นแขนแนบชิดหู ค่อยๆโน้มตัวไปทางขวา
เหยียดกล้ามเนื้อเนื้อข้างลำตัวทุกส่วน ทำสลับข้าง *

ประโยชน์ : บริหารแนวกระดูกสันหลังไปทางด้านข้าง กดนวดกล้ามเนื้อเนื้อข้างลำตัว เพิ่มการ
ไหลเวียนของเลือดบริเวณแขน

เทคนิคการผ่อนคลายอย่างลึก (Deep Relaxation Technique)

เป็นการใช้สติไปกำหนดรู้ที่อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย พร้อมๆไปกับการกำหนด
ความรู้สึกผ่อนคลายที่อวัยวะนั้นๆ ไล่ไปที่ละส่วน จนครบตลอดทั่วทั้งร่างกาย

ขั้นที่ 1 อวัยวะส่วนล่าง จากปลายเท้า ถึง ช่องท้อง

ขั้นที่ 2 อวัยวะส่วนกลาง จากทรวงอก จรด ปลายนิ้วมือ

ขั้นที่ 3 อวัยวะตลอดทั่วศีรษะ

ขั้นที่ 4 ทำความรู้สึกผ่อนคลายตลอดทั่วทั้งร่างกาย จากศีรษะ จรด ปลายเท้า, จากปลายเท้า
จรด ศีรษะ รับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นตลอดทั่วทั้งร่างกาย (ความรู้ตัวทั่วพร้อม) ตลอดจนความรู้สึก
แจ่มใส สดชื่น กระปรี้กระเปร่า ที่เกิดขึ้นหลังฝึกโยคะ

เทคนิคการหายใจด้วยหน้าท้อง (Breath Awareness Technique)

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการหายใจ และเพื่อเป็นการผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจของผู้ฝึก

ขั้นที่ 1 เฝ้ามอง

พักในท่าศพ ชั้นเข่าทั้ง 2 ชั้น นำมือทั้ง 2 วางบนหน้าท้อง หายใจตามปกติ มีสติกำหนดรู้กับลมหายใจ จากนั้นเพิ่มการมีสติกำหนดรู้กับการเคลื่อนไหวของหน้าท้อง สังเกตลมหายใจของเราที่ผ่อนช้าลง สงบลง ลมหายใจจากหยาบมาเป็นลมหายใจที่ละเอียด

ขั้นที่ 2 การหายใจสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของหน้าท้อง

สูดลมหายใจเข้า ให้หน้าท้องพองขึ้น ผ่อนลมหายใจออก ให้หน้าท้องแฟบลง มีสติกำหนดรู้อยู่กับลมหายใจ ที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวขึ้น-ลงของหน้าท้อง พยายามดึงช่วงเวลาของลมหายใจออก ให้นานกว่าช่วงเวลาของลมหายใจเข้า

ขั้นที่ 3 มีสติกำหนดรู้กับความสงบ

มีสติกำหนดรู้ขณะที่ผ่อนลมหายใจออกจนสุด เฝ้ามองห้วงขณะที่เราหยุดหายใจ ซึ่งเป็นช่วงที่เราหายใจออกหมดแล้ว แต่การหายใจเข้ายังไม่เกิดขึ้น โดยไม่ได้ตั้งใจกลั้นลมหายใจ กำหนดรู้อยู่กับห้วงขณะที่ร่างกายไม่หายใจที่วามัน อันเป็นห้วงขณะที่กายนิ่ง ลมหายใจหยุด และจิตสงบ คอยมีสติระลึกถึงห้วงเวลาที่จิตสงบ ตลอดทั้งวัน

สามารถเข้าไปดาวน์โหลดทำฝึกได้จากหนังสือคู่มือโยคะเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน ตาม QR code

สรุป

โดยสรุป โยคะเป็นศาสตร์การแพทย์ทางเลือกแขนงหนึ่ง จัดเป็นศาสตร์การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งรวมกายกับใจของผู้ฝึกเข้าด้วยกัน โดยให้ความสำคัญกับเทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยให้มนุษย์รู้จักสมดุลเหตุทุกชนิดที่ขาดสมดุล อันก่อให้เกิดการเจ็บป่วย และจัดปรับให้คืนสู่ความเป็นปกติ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า โยคะเป็นทางเลือกหนึ่ง ที่สามารถใช้ในการจัดการปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสาเหตุของโรคหัวใจได้

เอกสารอ้างอิง

1. ระบบไหลเวียนเลือด. จาก www.honestdocs.co>อยู่ดีกินดี>สุขภาพแบบองค์รวม>ระบบไหลเวียนเลือด, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563.
2. ความหมายของโรคหัวใจ. จาก www.honestdocs.co>สุขภาพ>มะเร็งและโรคร้าย, สืบค้น เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563.
3. แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ 2542. โยคะเพื่อพัฒนาร่างกายและจิตใจ, เอช.ที.พี.เพรส. กรุงเทพฯ
4. สิริพิมล อัญชลีสังกาศ 2551. โยคะเพื่อสุขภาพขั้นพื้นฐาน, สุขุมวิทมีเดีย มาร์เก็ตติ้ง จำกัด.
5. สิริพิมล อัญชลีสังกาศ 2551. คู่มือโยคะวัยรุ่นสำหรับฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง, กองแพทย์ทางเลือก.